

tium Christus non poterat dici homo.

Præterea. Homo est nomen speciei. Sed species, & genera sumuntur à forma totius; forma autem totius resultat ex compositione partium. Cum ergo anima, & corpus non fuerint in illo triduo ad invicem composita, Christus non poterat dici homo.

Præterea. Vivum est superius ad hominem, ut dicitur in Lib. de causis, prop. 1. mortuum autem opponitur vivo. Sed Christus erat mortuus. Ergo non erat homo.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod opinio fuit Magistri, & etiam Hugonis de Sancto Victore, lib. II. de sacramentis part. II. cap. II. quod Christus in illo triduo fuit homo; sed ad hoc movebantur diversis viis. Hugo enim dicebat, quod tota personalitas hominis est in anima, & in ipsa erat homo proprie loquendo: & ideo anima post mortem potest dici homo non solum in Christo, sed etiam in aliis hominibus. Hæc autem positio non potest esse vera: quia postquam aliquid est completum in specie sua, & personalitate, non potest ei advenire aliquid, ut componat cum eo naturam aliquam; sed vel adjungitur ei in persona, & non in natura, quod est singulare in Christo; vel adjungitur ei accidentaliter. Unde ex hac positione sequitur quod vel ex anima, & corpore non efficiatur una natura; & sic anima non erit forma corporis, nec vivificabit corpus formaliter: vel iterum quod anima adjungatur corpori accidentaliter, ut nauta navi, vel homo vestimento, sicut dicebant antiqui Philosophi; quorum Plato, ut Gregorius Nyssenus narrat, (a) Lib. I. Philos. cap. 1. dicebat, quod homo non est aliquid compositum ex anima, & corpore; sed est anima utens corpore. Et quia hæc inconvenientia sunt; ideo Magister non voluit quod alii post mortem essent homines, sed solum hoc voluit de Christo: quia etiam post mortem anima, & corpus aliquo modo manent unita in Christo, in quantum utrumque manet unitum Verbo. Sed hæc etiam positio non potest stare, si proprie accipiat hoc nomen homo, propter duas rationes. Primo quia ad hoc quod sit homo, oportet quod sint anima, & corpus conjuncta ad constituendum naturam unam; quod fit per hoc quod informatur anima, quod in illo triduo non fuit. Secundo quia recedente anima, illa caro non dicebatur nisi æquivoce caro: unde nec illud corpus erat humanum corpus, nisi æquivoce. Et ideo omnes moderni tenent, quod Christus in triduo non fuerit homo. Sciendum tamen, quod Magister non voluit quod Christus in triduo illo diceretur homo, nisi æquivoce: unde dicit, quod non secundum eandem rationem dicebatur homo post mortem, sicut ante, vel sicut alii homines: & secundum hoc ex opinione Magistri non sequitur aliquid inconvenientis secundum rem: quia secundum Philosophum IV. Metaph. text. XI. non est inconveniens ut quod nos dicimus hominem, alii dicant non hominem quantum ad convenientiam nominis; sed solum est improprietas in modo loquendi: quia non est in usu hujus nominis homo, quod significat corpus, & animam divisam.

Ad primum ergo dicendum, quod rationale, secundum quod est differentia, est ipsius compositi,

(2) Al. deest homo.

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Vel Nemesius Emissenus, qui tunc nomine Gregorii Nysseni citabatur, Lib. I. Philosophiæ cap. 1. seu Lib. de natura hominis cap. 11. quod inscribitur de anima Tom. XII. Biblioth. Patrum.

ut dicit Avicenna, quamvis sumatur ab anima: & ideo post mortem sicut non erat homo, ita non erat rationale, secundum quod rationale nominat differentiam hominis, sed solum secundum quod nominat potentiam animæ.

Ad secundum dicendum, quod non subsistebat in natura humana, quia non erant omnes partes humanæ naturæ: non enim erat caro, & os, nisi æquivoce, ut dictum est: & iterum non erat unio animæ ad corpus.

Ad tertium dicendum, quod ad hoc quod sit homo, non solum oportet quod anima, & corpus uniantur in persona, sed etiam ad constitutionem unius naturæ.

Ad quartum dicendum, quod Christus dicitur sacerdos in æternum, quia ejus sacerdotio aliud sacerdotium non succedit. Vel aliter dicendum, quod Christus, ut dicitur Hebr. IX. erat assistens Pontifex futurorum bonorum spiritualium: & ideo illud sacerdotium est etiam animæ Christi separata à corpore.

Ad quintum dicendum, quod Paulus desiderabat verius esse quantum ad animam, quod erat nobilius quam esse in mortali corpore.

Ad sextum dicendum, quod illæ locutiones sunt synecdochicæ, quia ponitur totum pro parte.

Ad septimum dicendum, quod Philosophus loquitur figurative, & non proprie: unde ipse dicit, quod ita (2) homo dicitur intellectus sicut civitas Rex, quia totum quod est in civitate, dependet ex voluntate Regis.

ARTICULUS II.

Utrum Christus ubique fuerit homo.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus ubique fuerit homo. Secundum Damascenum enim, naturæ communicant sibi sua idiomata. Sed Christus ubique est Deus. Ergo ubique est homo.

2. Præterea. Quæcumque sunt unum supposito, ubicumque est unum, est aliud. Sed homo, & Filius Dei sunt idem supposito. Ergo cum Filius Dei sit ubique, ubique etiam erit homo.

3. Præterea. Sicut Petrus vere est homo, ita & Christus. Sed ubicumque est Petrus, ibi est homo. Ergo ubicumque est Christus, ibi est homo. Sed Christus est ubique. Ergo ubique est homo.

4. Præterea. Omne quod est, aut est homo, aut non homo. Si ergo Christus non est ubique homo, erit alicubi non homo: quod est falsum.

5. Præterea. Esse ubique, non magis est remotum à creaturis quam æternitas. Sed dicimus, quod iste homo fuit ab æterno. Ergo similiter dicere possumus, quod est ubique homo.

6. Præterea. Totalitas rei dicitur respectu illorum ex quibus res componitur. Sed totus Christus dicitur esse ubique, ut dicitur in littera, & ut Damascenus dicit. Cum igitur totus ad personam pertineat, & persona sit composita ex Divinitate, & humanitate, videtur quod humanitas Christi sit ubique, & sic ubique est homo.

Sed contra. Humanitas Christi non consistit nisi in anima, & carne. Sed neque corpus Christi, neque

que anima sunt ubique. Ergo ipse secundum humanitatem non est ubique.

Præterea. Omne quod movetur de loco ad locum, habet locum determinatum, & non est ubique. Sed Christus, secundum quod homo, movebatur de loco ad locum. Ergo non erat ubique.

Præterea. Esse ubique solius est Dei. Sed nullum tale convenit Christo, secundum quod homo. Ergo non est ubique secundum quod homo.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod humana natura Christi non est ubique, neque quando anima & corpus fuerunt divisa, neque quando sunt conjuncta; sed persona illa ratione sui, & ratione divinæ naturæ est ubique. Ad veritatem autem locutionis, ut supra dictum, (2) non exigitur quod prædicatum secundum se totum conveniat subjecto; sufficit autem quod conveniat ei ratione suppositi. Et ideo quia homo signat suppositum humanæ naturæ, & ipsam naturam humanam, inde est quod hæc est falsa: *Christus est homo ubique*: quia non convenit sibi ubique habere humanitatem. Adverbium autem *ubique* determinat esse hominem in prædicato positum ad id totum quod in homine importatur, & magis etiam quantum ad naturam, secundum quod termini in prædicato positi tenentur formaliter. Sed hæc est vera: *Iste homo est ubique*: quia esse ubique convenit personæ. Hæc autem, *Christus, secundum quod homo, est ubique*, potest esse vera, & falsa: secundum quod enim potest importare conditionem naturæ, sic est falsa; vel veritatem suppositi, & sic est vera.

Ad primum ergo dicendum, quod communicatio idiomatum fit secundum quod naturæ uniantur in persona, vel in supposito: & ideo oportet quod ista communicatio attendatur, secundum quod nomen significans utramque naturam, in subjecto ponitur, & non secundum quod ponitur in prædicato: non enim sequitur: *Factus est homo: ergo est factus Deus*: & similiter non sequitur: *Est ubique Deus: ergo est ubique homo*.

Ad secundum dicendum, quod ubicumque est Deus, hic homo est in illo loco; non est tamen ibi humana natura: & ideo non oportet quod ibi sit homo.

Ad tertium dicendum, quod Petrus non habet nisi humanam naturam: & ideo ubicumque ipse est, oportet quod sit illa natura. Sed Christus habet plures naturas: & ideo non oportet quod ubicumque est, ibi habeat utramque naturam; sicut non oportet quod ubicumque est totum, ibi sint omnes partes ejus; sed in uno loco secundum manum, & in alio secundum pedem.

Ad quartum dicendum, quod cum dicitur: *Filius Dei non est ubique homo*, locutio non verificatur secundum quod negatio absolute fertur ad hominem, sed secundum quod fertur ad hominem cum hoc quod est esse ubique; sed quando additur sibi per compositionem, negatio non fertur extra terminum illum: & ideo removet humanitatem absolute, & non respectu ejus quod dicitur ubique, vel alicubi: & propter hoc hæc est falsa: *Christus alicubi est non homo*; sed hæc est vera: *Non est ubique homo*.

Ad quintum dicendum, quod similiter est de hoc sicut de æterno: hæc enim est vera: *Iste homo fuit in III. Sent. Tom. III.*

(2) Al. deest non.

ab æterno; sed hæc est falsa: *Christus fuit ab æterno homo*, sicut & de ubique dictum est.

Ad sextum dicendum, quod persona non proprie dicitur composita ex naturis, ut supra dictum est; unde totus non fertur ad personam, secundum quod totum dicitur quod habet partes, sed secundum quod totum dicitur perfectum, cui nihil deest; & secundum hoc dicitur totus ubique, quia nihil deest sibi de sua personalitate, secundum quod est ubique: totus enim cum sit masculini generis, ad personam pertinet. Deest ei autem aliquid de his quæ ad humanam naturam pertinent, secundum quod est ubique: quia secundum humanam naturam non est ubique: & ideo dicitur, quod non est totum ubique: quia totum cum sit neutrius generis, ad naturam pertinet.

QUÆSTIO II.

Deinde quæritur de descensu Christi ad inferos: & circa hoc quærentur duo.

Primo. De descensu Christi ad inferos.

Secundo. De effectu quem ibi fecit.

ARTICULUS I.

Utrum Christus ad inferos descenderit.

III. P. quæst. LVII. art. 1. & 2.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christus ad infernum non debuit descendere. Sicut enim dicit Augustinus ad Dardanum, epist. LVII. nomen inferni in Scriptura semper in malo accipitur. Sed id quod semper in malo accipitur, Christo non competit. Ergo nec descendere ad infernum.

2. Præterea. Christus non descendit in mundum, nisi ut mundum liberaret. Sed per passionem non solum liberavit eos qui in mundo erant, sed etiam eos qui in inferno detinebantur, soluto pretio pro peccato, pro quo detinebantur. Ergo videtur quod ad infernum descendere non debuit.

3. Præterea. Descendere ad infernum importat penam damnationis pro peccato. Sed in Christo nullum peccatum fuit. Ergo nec aliqua damnatio sibi competit. Ergo ad infernum descendere non debuit.

Sed contra est quod dicitur in symbolo: *Descendit ad inferos*.

Præterea. Act. II. 24. *Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni*. Ergo videtur quod in inferno fuerit.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod descenderit usque ad infernum damnatorum. Ipse enim sua morte humanum genus non solum liberavit à peccato originali, sed etiam ab actuali. Sed infernus damnatorum est locus poenalis respondens peccato actuali, sicut limbus patrum locus debitus pro peccato originali. Ergo videtur quod etiam in illum infernum descendere debuerit, sicut in limbum descendit.

2. Præterea. Christi ascensio respondet suo descensui, quia qui ascendit ipse est & qui descendit, Ephes. IV. Sed ipse ascendit super omnes caelos.

Gg

los. Ergo debuit etiam usque ad inferiorem infernum descendere.

3. Præterea. Eccli. xxiv. 45. dicitur: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes.* Sed inferiores partes terræ sunt inferni damnatorum, in quo aliqui de dormientibus, id est mortuis, sunt. Ergo videtur quod ipse in illum infernum descenderit.

Sed contra. Luc. xvi. 26. dicitur: *Inter nos & vos chaos magnum firmatum est, (1) ut illi qui volunt illuc ex nobis transire, non possint.* Sed illud chaos magis erat firmatum inter Christum, qui jam erat comprehensor, & damnatos, quam inter sanctos qui erant in limbo expectantes beatitudinem, & illos qui erant in inferno. Ergo Christus ad illos non descendit.

Præterea. Sicut cælum empyreum est locus æternæ gloriæ, ita infernus est locus æternæ miseræ. Sed nullus damnatus potest esse in cælo empyreo. Ergo nulli beato competit esse in inferno; & sic nec Christo.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod in limbo (2) illo moram non contraxerit. Ad hoc enim descendit in infernum, ut sanctos, qui ibi detinebantur, liberaret. Sed statim illuc descendens sanctos liberavit. Ergo videtur quod moram illic trahere non debuit.

2. Præterea. Sicut per peccatum aliquis à cælo excluditur, ita per emundationem à peccato aliquis ab inferno liberatur. Sed diabolus, statim ut peccavit, de cælo cecidit. Ergo videtur quod sancti, statim ut mundati fuerunt à peccato, de inferno educti sint; & ita etiam Christus statim exivit.

3. Præterea. Anima Christi non potuit esse simul in diversis locis. Sed Christus in die mortis suæ fuit in paradiso: quia pendens in cruce, latroni dixit, Luc. xxiii. 43. *Hodie mecum eris in paradiso.* Ergo videtur quod illa eadem die de inferno exierit.

Sed contra. Act. ii. 24. *Quem Deus suscitavit solutus doloribus inferni.* Ergo videtur quod in inferno fuerit usque ad horam resurrectionis suæ.

Præterea. Locus animæ separatae est infernus, vel cælum. Sed anima Christi ante diem ascensionis, in cælum non ascendit, & ita ante resurrectionem in cælo non fuit. Ergo mansit in inferno usque ad diem resurrectionis.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod Christus, ut nos ab omnibus defectibus liberaret, in se nostros defectus qui universaliter omnium erant, & in defectum gratiæ non vergebant, accipere voluit. Hoc autem erat omnibus hominibus commune ante passionem Christi quod pro debito originali peccati ad infernum descendebant. Sed in nomine inferni duo importantur, scilicet locus, & poena vel damni, vel sensus, scilicet afflictiva. Poena autem damni, scilicet carentia divinæ visionis vergebat in defectum gratiæ, quia scilicet non poterat in eis esse gratia consummata, scilicet gloria. Similiter etiam poena sensus post hanc vitam non est satisfactoria, quia illi non sunt in statu merendi; sed est vel purgativa, vel damnativa. Purgatio autem debetur alicui impuritati, & damnatio debetur peccato mortali: unde etiam poena sensus post hanc vi-

(1) Vulgata: *ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint.* (2) Editio Nicolai omittit illo.

tam in defectum gratiæ vergit. Et ideo Christo fuit competens in infernum descendere, secundum quod infernus importat locum, non autem secundum quod importat poenam.

Ad primum ergo dicendum, quod nomen inferni, secundum quod importat locum, non sonat in malum tantum, & sic potest competere Christo; secundum autem quod importat poenam damni, vel sensus, sic Christo competere non potest, quia sic sonat etiam in malum culpæ. Vel dicendum, quod descendere ad infernum, quasi sub potestate infernalium deduci, in malum sonat; sed descendere in infernum ad expoliandum ipsum per modum domini, sonat in maximam dignitatem; & sic Christo competit.

Ad secundum dicendum, quod per passionem ejus solum erat pretium, unde amotum erat impedimentum quo sancti prohibebantur à visione Dei, & ideo statim Deum viderunt; sed tamen oportuit quod in infernum localiter descenderet quantum ad liberationem eorum à loco poenali, & iterum ut in se omnes defectus acciperet.

Ad tertium dicendum, quod secundum quod nomen inferni importat poenam sensus, vel damni, sic Christus non dicitur in infernum descendisse; sed secundum quod tantum locum nominat.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod quadruplex est infernus. Unus est infernus damnatorum, in quo sunt tenebræ & quantum ad carentiam divinæ visionis, & quantum ad carentiam gratiæ, & est ibi poena sensibilis; & hic infernus est locus damnatorum. Alius est infernus supra istum, in quo sunt tenebræ & propter carentiam divinæ visionis, & propter carentiam gratiæ, sed non est ibi poena sensibilis, & dicitur limbus puerorum. Alius supra hunc est, in quo sunt tenebræ quantum ad carentiam divinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, sed est ibi poena sensus; & dicitur purgatorium. Alius magis supra est, in quo est tenebra quantum ad carentiam divinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, neque est ibi poena sensibilis; & hic est infernus sanctorum patrum; & in hunc tantum Christus descendit quantum ad locum, sed non quantum ad tenebrarum experientiam.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus liberavit sua passione à peccato mortali eos qui in via sunt, ut vel non committant, vel à commisso absolvantur, si velint; non autem eos qui jam cum mortali peccato decesserunt: quibus debetur ille infernus damnatorum.

Ad secundum dicendum, quod ascensio congruit Christo ratione sui; & ideo quia ipse est altissimus, super omnes cælos ascendere debuit: sed descendere non competit sibi nisi pro nobis; ideo tantum descendit quantum expediebat nostræ liberationi; & non sub omnibus simpliciter.

Ad tertium dicendum, quod inferiores partes terræ dicuntur etiam illa loca in quibus sancti patres erant: & qui ibi continebantur, dormientes dicebantur, propter spem gloriosæ resurrectionis; non autem illi qui damnati erant in inferno.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod cum

anima, & corpus sint proportionabilia, tantum debuit anima stare in inferno, quantum corpus in sepulcro, ut per utrumque fratribus suis similaretur, & ut in resurrectione novam vitam inchoare & quantum ad animarum liberationem, & quantum ad corporum resurrectionem in suo corpore inchoaret.

Ad primum ergo dicendum, quod liberare Christus nos voluit, defectus nostros in se portando: & ideo quamdiu mortuus fuit, voluit secundum animam in inferno esse, sicut secundum corpus in sepulcro.

Ad secundum dicendum, quod dispensative factum est ut Christus tamdiu mortuus esset, ut veritas mortis ostenderetur; & tamdiu debuit anima ejus esse in inferno, & corpus in sepulcro, quamdiu mortuus fuit, sicut & (3) de aliis ante ejus resurrectionem fuit.

Ad tertium dicendum, quod paradus est triplex. Unus paradus terrestris, in quo Adam positus est: alius corporalis cælestis, scilicet cælum empyreum: alius spiritualis, scilicet gloria de visione Dei, & de isto paradiso intelligitur quod Dominus latroni dixit: quia statim perfecta passione & ipse latro, & omnes qui in limbo patrum erant, Deum per essentiam viderant.

ARTICULUS II.

Utrum Christus limbum patrum illuminaverit.

III. P. quæst. LVII. art. 7. & 8.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus limbum patrum non illuminaverit. De ratione enim inferni videtur esse tenebra, sicut de ratione paradisi lux. Ergo (4) inferno non competit illuminari.

2. Præterea. Si locus aliquis illuminatur, omnes qui sunt in loco illo, lumen percipiunt. Sed aliqui erant in inferno qui non debebant percipere lumen Christi, sicut demones. Igitur videtur quod illum locum non illuminaverit.

3. Præterea. In Psalm. cvi. 14. dicitur: *Eduxit eos de tenebris, & umbra mortis.* Sed si Christus locum illum illuminasset, tenebræ ibi non fuissent. Ergo Christus locum illum non illuminavit.

Sed contra. Damascenus dicit, Lib. III. de Fide cap. xxix. *Descendit ad infernum anima deificata, ut quemadmodum his qui in terra sunt, ortus est sol justitiæ, ita & his qui in inferno, & tenebris, & umbra mortis sedent, superlucet.*

Præterea. Ambrosius dicit (ubi sup. in text.) quod *in inferno lumen vite fundebat æterna.*

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod Christus animas extraerit etiam de inferno damnatorum. Ipse enim dixit (Psalm. lxxxv. 13.) *Eruisti animam meam ex inferno inferiori:* & Job xvii. 16. *In profundissimum infernum descendit (5) ossa mea.* Sed profundissimum inferni in quod descendit Job, & de quo fuit

In III. Sent. Tom. III.

(3) Al. de eis. (4) Al. deest. inferno. (5) Vulgata: *omnia mea.* (6) Vulgata: *Sapientiam autem non vincit*

malitia. Ex Edit. P. Nicolai. (a) Colligitur ex Hieronymo in eum locum sic dicente. *In sanguine passionis tuæ eos qui vinciti in carcere tenebantur inferni, in quo non est ulla misericordia, tua clementia liberasti: & inferius. In hoc lacu inferni morabatur dives qui aquarum refrigerium non habebat.*

eductus, constat quod fuit infernus inferior; & infernus inferior est infernus damnatorum. Ergo animas eduxit de inferno damnatorum.

2. Præterea. Zachar. ix. 11. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinclos tuos de lacu in quo non est aqua:* dicit Glossa: (a), *Eos qui tenebantur vinciti in carceribus, ubi nulla misericordia eos refrigerabat, quam dives ille petebat, tu liberasti.* Sed tales erant damnati in inferno. Ergo ipsi fuerunt liberati.

3. Præterea. Sapient. vii. 30. dicitur: (6) *Sapientia vincit malitiam.* Sed hoc non esset, si non omnes qui per malitiam in infernum descenderant, per sapientiam, quæ Christus est, liberati sunt. Ergo omnes sunt liberati, etiam de inferno damnatorum.

4. Præterea. Isai. xxiv. 22. *Congregabuntur congregatione unius fascis in lacum, & claudentur in carcere, & post multos dies visitabuntur:* & loquitur ibi de damnatis; quod patet per hoc quod ipse præmisit de militia cæli. Ergo videtur quod etiam damnati per Christum visitati, & liberati sunt.

Sed contra. Isai. ult. 24. *Ignis eorum non extinguetur.*

Præterea. In inferno nulla est redemptio. Ergo inde aliqui liberati non sunt.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod liberaverit illos qui erant in limbo puerorum. Quia ipsi non detinebantur nisi pro peccato originali, sicut patres sancti. Sed illi sunt educti. Ergo & pueri.

2. Præterea. In eis non est peccatum, nisi per alium. Ergo per alium liberari debuerunt.

3. Præterea. Impotentia maximam meretur indulgentiam. Sed pueri non potuerunt peccatum originale vitare. Ergo ipsi maxime debuerunt consequi liberationem.

Sed contra. Nullus liberatur per Christum nisi membrum Christi. Sed pueri nunquam fuerunt membrum Christi neque per sacramentum fidei, neque per fidem. Ergo per Christum non sunt liberati.

Præterea. Post hanc vitam non datur gratia alicui, nisi habenti. Sed pueri non habuerunt gratiam, cum decesserunt. Ergo non potest ei dari post vitam; & ita non possunt educi ad gloriam.

QUÆSTIUNCULA IV.

1. Uterius. Videtur quod liberaverit illos qui erant in purgatorio. Quia majus erat impedimentum peccati originalis quam peccati venialis. Sed ab impedimento peccati originalis liberavit trahens de limbo. Ergo multo fortius ab impedimento peccati venialis; & ita videtur quod à purgatorio animas eduxerit.

2. Præterea. Passio Christi non minorem habet efficaciam quam sacramentum passionis. Sed per sacramentum passionis Christi, scilicet per baptismum, aliquis liberatur ab omni poena quæ debetur in purgatorio. Ergo videtur quod multo amplius per passionem Christi illi qui ibi erant, liberati sunt.

3. Præterea. Christus quos curavit in hac vita,

Gg 2 to-

totaliter curavit. Sed illos qui erant in purgatorio, curavit Christus a reatu originalis. Ergo similiter curavit a reatu peccati venialis; & ita videtur quod a purgatorio eos liberavit.

Sed contra. Passio Christi æqualem habet virtutem nunc quam tunc habuit. Sed nunc virtute passionis non liberantur omnes qui sunt in purgatorio. Ergo nec tunc.

Præterea. Peccati quod quis per se commisit, per se debet purgationem pati. Sed pœnam purgatorii sustinet homo pro peccatis quæ ex seipso commisit. Ergo per pœnam quam ipse sustinet, purgari debet, & non per pœnam tantum Christi.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod cum tenebræ exteriores inferni tenebris interioribus respondeant, ex quo Christus a patribus qui erant in limbo, omnes tenebras interiores expulerat per demonstrationem suæ Deitatis, congruum etiam fuit per præsentiam suæ humanitatis quantum ad animam etiam tenebras exteriores ab eis excludere, locum illuminando.

Ad primum ergo dicendum, quod jam ille infernus evacuandus erat, quia post tempus illud nullus ad illum limbum descendit: & ideo decens fuit ut aliquid in eo fieret quod est contra rationem inferni.

Ad secundum dicendum, quod sicut pœna, quæ est ignis inferni, in quantum agit ut instrumentum divinæ justitiæ, non affligit nisi illos qui habent reatum pœnæ, etiam si aliquis alius ibi esset; ita lux illa ut instrumentum divinæ misericordiæ agens, illos tantum illuminabat exterius qui interius illuminati erant.

Ad tertium dicendum, quod eduxit eos de tenebris dum eos illuminavit: & educens eos de loco illo, dicitur de tenebris eduxisse, quas locus ille de sui natura prius habuerat.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod pœna non potest tolli manente culpa: illi autem qui sunt damnati in inferno, sunt obstinati in malitia, sicut dæmones: & ideo de pœna illa liberari non potuerunt: & hoc non fuit ex insufficientia liberantis, sed ex indispositione ipsorum.

Ad primum ergo dicendum, quod limbus patrum dicitur infernus inferior, non simpliciter, sed respectu hujus habitationis, de quo anima David, vel etiam Christi educta fuit. Similiter etiam ille locus potest dici profundissimum inferni comparative; ut profundum sit respectu cæli aer caliginosus, in quo sunt dæmones, profundius locus habitationis nostræ, profundissimum autem limbus patrum, de quo Job liberatus fuit.

Ad secundum dicendum, quod Glossa illa est impropria: loquitur enim de inferno communiter, secundum quod comprehendit omnes prædictas distinctiones inferni: unde inferno aliquid attribuit ratione unius partis, aliquid ratione alterius. Quod autem dicitur: *Nulla eos misericordia refrigerabat*, intelligitur quantum ad eos qui erant in alia parte inferni: vel dicitur de misericordia omnino absolute, quam etiam dives magis desiderabat, quamvis aliam peteret.

(1) Al. proportionabile: & infra proportionationis. (2) Al. spiritualis.

Ad tertium dicendum, quod quantum in se est, sapientia omnium malitiam vincit; sed quod in aliquibus non vincitur, est ex eorum indispositione.

Ad quartum dicendum, quod loquitur de visitatione quæ erit in generali resurrectione, quando educentur de inferno, iterum in perpetuum includendi.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod redemptio Christi non habuit locum nisi in illis qui fuerunt membra Christi: unde cum pueri qui erant in limbo, nunquam fuerint membra Christi neque per propriam fidem, neque per fidei sacramentum (quod nunc est baptismus, tunc autem erat circumcisio, vel sacrificium) constat quod ipsi liberati non fuerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod in patribus erat gratia, quæ non erat in pueris, per quam patres erant membra Christi: & ideo effectum redemptionis perceperunt, quod non fuit de pueris.

Ad secundum dicendum, quod puerorum peccatum, quamvis esset per alium expiabile, quantum ad genus peccati, non tamen habebant in se fidem, & charitatem, per quam conjungerentur illi per quem potuissent liberari quantum ad genus peccati.

Ad tertium dicendum, quod quamvis quantum ad genus peccati esset eorum peccatum (1) propitiabile, tamen ex dispositione eorum, propitiationis participes esse non potuerunt; sicut etiam patet de veniali in illis qui mortaliter peccaverunt.

SOLUTIO IV.

Ad quartam quæstionem dicendum, quod quamvis hoc non inveniatur determinatum a Sanctis, potest tamen dici, quod illi qui erant in purgatorio, non fuerunt liberati: quia cum pœna purgatorii debeat peccato actuali, oportet quod expietur per proprium actum, vel passionem illius qui peccavit, vel alterius (2) specialis personæ agentis pro ipso. In purgatorio autem non potest culpa expiari per alium actum meritorium, quia non sunt in statu merendi: unde oportet quod expietur eorum culpa per pœnam, quam ipsi sustineant, nisi per suffragia eorum qui sunt in statu merendi, liberentur. Passio autem Christi immediate removet impedimentum ex peccato originali proveniens, quod ex altero contractum est; sed ad removendum pœnam debitam actuali peccato, quod quisque ex seipso commisit, pertingit ejus efficacia mediante aliquo sacramento circa personam exhibitio, aut aliquo actu ipsius personæ, vel alterius ad ipsam relato: & ideo non decebat ut per solam Christi passionem a purgatorio liberarentur. Nisi dicatur, quod in vita sua hoc meruerunt ut per passionem Christi liberarentur. Vel hoc ex speciali gratia fuit quod illi qui in purgatorio inventi fuerunt, absoluti sint per passionem Christi; quamvis nunc illi qui sunt in purgatorio, non consequantur effectum plenæ liberationis ex sola passione Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis impedimentum peccati originalis sit gravius, tamen est solubile per alium totaliter, quod non est de impedimento venialis peccati ratione prædicta.

Ad secundum dicendum, quod pœna nunquam

dimittitur virtute passionis Christi, nisi in quantum aliquis passioni conformatur: quod potest esse tripliciter. Uno modo sacramentaliter, sicut fit in baptismo; alio modo per meritum dilectionis, & fidei ex passione surgentis; tertio modo per pœnæ similitudinem. Primi autem duo modi non possunt esse in purgatorio, quia non sunt in statu recipiendi sacramentum, neque in statu merendi: unde oportet, si passio a veniali eos liberet, quod conformentur Christo passo per pœnæ passionem.

Ad tertium dicendum, quod quidquid erat in eis curabile per alium, totum curavit; sed pœna purgans non erat ei per alium totaliter remissibilis, ut dictum est.

Ad ea quæ obijciuntur in oppositum, patet solutio ex dictis.

QUÆSTIO III.

Deinde quæritur de ascensione Christi: & circa hoc quærentur tria.

- Primo. Utrum Christus ascenderit.
Secundo. De modo ascensionis.
Tertio. De termino ipsius.

ARTICULUS I.

Utrum Christus debuerit ascendere.

III. P. quæst. LVII. art. 3.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit. Omnis enim motus, cum sit exitus de potentia ad actum, est actus imperfecti, & est propter indigentiam. Sed ascensio motus est. Cum igitur in Christo jam glorificato totaliter per resurrectionem non fuerit aliqua imperfectio, vel indigentia, videtur quod ipse non ascenderit.

2. Præterea. In Christo non est nisi duplex natura, scilicet divina, & humana. Sed secundum divinam naturam Christo non competit ascendere neque localiter, cum ipse, secundum quod Deus, sit ubique; neque secundum Divinitatem, cum Divinitas proficere non possit; neque iterum secundum humanam naturam secundum locum, quia ipsa de cælo non descendit: dicitur autem Joan. 111. 13. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo*: neque iterum secundum dignitatem, quia gloria sua post resurrectionem gloriosam non crevit. Ergo videtur quod Christus nullo modo ascenderit.

3. Præterea. Aliis Sanctis competit ascendere ad cælum empyreum: quia per locum illum congruentem suæ gloriæ augetur suum gaudium. Sed gaudium animæ Christi non potuit aliquo modo crescere, sicut nec gratia, vel gloria. Ergo videtur quod ipse non ascenderit.

4. Præterea. Omne quod Christus in carne assumpta propter nos fecit, in nostram utilitatem cedere debuit. Sed per ascensionem nihil nobis accrevit: quia ante per passionem, & descensum ad inferos omne impedimentum remotum fuit, & janua per passionem aperta est, & similiter per baptismum, quando cæli aperti sunt. Ergo non fuit necessarium quod Christus ascenderet.

5. Præterea. Omnis actio Christi ad nostram sa-

lutem ordinatur. Sed magis esset ad salutem nostram ejus præsentia corporalis quam ejus absentia. Ergo videtur quod a nobis per ascensionem discendere non debuit.

Sed contra est quod in symbolo dicitur: *Ascendit ad cælos*.

Præterea. Corpori nobilissimo debetur locus nobilissimus. Sed cælum empyreum est locorum nobilissimus. Ergo corpus Christi, quod est nobilissimum, ad locum illum ascendere debuit.

Præterea. In Christo præmonstrata est gloria resurrectionis, quæ membris ejus promittitur. Sed promittitur etiam membris Christi locus celestis, unde lucifer cecidit. Ergo videtur quod ipse prius ascendere debuit *pendens iter ante eos*, ut dicitur Michææ, 11. 13.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod ascendere in cælum fuit congruum & ipsi Christo, & nobis. Christo quidem, quoniam ei omne quod ad gloriam pertinet, debebatur: unde cum cælum empyreum sit locus congruus gloriæ, & aliquod quasi præmium accidentale, Christo etiam debebatur ut ad locum illum ascenderet. Nobis autem congruum fuit quantum ad tria. Primo ut nos quasi in corporalem possessionem induceret cæli, quam nobis pretio sui sanguinis emerat. Secundo spem nostram in cælum erigeret, quia dum humanam conditionem sideribus importat, credentibus cælum posse patere monstravit, ut dicit Augustinus (serm. CLXXVI. de temp. qui est 111. ascens.) Tertio ut jam Christum non secundum carnem cognoscentes, spiritualiter tantum ipsi conjungamur; & sic idonei efficiamur ad accipienda dona Spiritus Sancti, secundum quod dictum est, Ephes. 1v. 8. *Ascendit (1) in altum, dedit dona hominibus*.

Ad primum ergo dicendum, quod motus localis, ut dicit Philosophus in VIII. Phys. text. LIX. non mutat aliquid de eo quod est intra rem, sed solum est secundum id quod est extra: (2) unde motus localis non ponit exitum de potentia ad actum aliquem intraneum rei, sed ad actum extrinsecum: & propter hoc non ponitur per motum localem aliqua imperfectio per hoc quod desit aliquid eorum quæ debent inesse; sed ponit imperfectionem secundum quid per hoc quod dum est in loco isto, non est in alio. Similiter dicendum est, quod ascensio Christi non fuit propter aliquam indigentiam, quæ indigeret ipse ex parte sua (3) aliquid in seipso habere, sed propter nostram indigentiam, & ut esset in loco sibi convenienti, in quo nondum erat.

Ad secundum dicendum, quod ascendere, & descendere possunt dici proprie, & sic significant motum localem: unde non conveniunt Christo secundum divinam naturam, sed secundum humanam, secundum quam descendit ad inferos, & ascendit localiter ad cælos. Dicitur (4) etiam metaphorice descendisse secundum divinam naturam, in quantum se exinanivit formam servi accipiens, Philipp. 11. & in quantum per novum effectum fuit in terris, secundum quem ibi ante non fuerat; ascendisse autem quantum ad notitiam aliorum. Similiter quantum ad humanam naturam ascendit, secundum quod exaltatus est ad gloriam resurrectionis, & notitiam populorum; descendit autem secundum passionis

(1) Vulgata: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit, &c.* (2) Al. ut motus. (3) Al. desit aliquid. (4) Al. enim.